

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра соціально-економічної географії і регіоназнавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

рівень вищої освіти: бакалавр

галузь знань: 10. Природничі науки

спеціальність: 106. Географія

освітня програма: Географія рекреації та туризму,
Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток,
Картографія, геоінформатика і кадастр,
Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів

вид дисципліни: нормативна

факультет геології, географії, рекреації і туризму

2019 / 2020 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

«31» серпня 2020 року, протокол № 14

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Катерина СЕГІДА, д. геогр. н., доцент, доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства

Протокол № 6 від « 25 » серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

 (Людмила НЕМЕЦЬ)
(підпис) (прізвище та ініціали)

« 25 » серпня 2020 р.

Програму погоджено методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол № 13 від « 31 » серпня 2020 р.

Голова методичної комісії

 (Олександр ЖЕМЕРОВ)
(підпис) (прізвище та ініціали)

« 31 » серпня 2020 р.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Основи соціальної географії» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 106 Географія освітніми програмами «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток», «Географі рекреації та туризму», «Картографія, геоінформатика і кадастр», «Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів» (денної форми навчання) та освітньою програмою «Географія» (заочної форми навчання).

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є висвітлення теоретичних та прикладних питань соціальної географії, особливості її становлення та розвиток у цілому в світі та, зокрема, в Україні, розкриття традиційних та новітніх підходів, методів та напрямів соціальної географії, враховуючи її новий статус світоглядної дисципліни, яка одночасно має і значну практичну спрямованість.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є

- дати теоретичні знання та сформувати практичні навички щодо розуміння та дослідження територіальних відмінностей соціального розвитку як окремих соціальних груп, так і всього населення;
- показати можливості нового статусу соціальної географії, як науки, яка спроможна внести вагомий вклад у вирішення глобальних проблем сучасної цивілізації, а також сьогоденних проблем регіонального розвитку

1.3. Кількість кредитів – 5 / 3

1.4. Кількість годин – 150 / 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	
3-й	4-й
Семестр	
6-й	7, 8-й
Лекції	
20 год.	12 год.
Практичні, семінарські	
30 год.	6 год.
Лабораторні	
год.	
Самостійна робота	
100 год.	72 год.
Індивідуальні завдання:	

1.6. Заплановані результати навчання:

- *формування загальних та фахових компетентностей*: Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства; Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки; Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації; Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані(у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати; ФК 12. Здатність до системного географічного мислення; Здатність проводити дослідження регіонального розвитку та різних аспектів територіальної організації суспільства;

- *забезпечення досягнення наступних програмних результатів навчання*:

- знання, розуміння і вміння використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук; знання і розуміння основних видів географічної діяльності, їх поділ; розуміння та пояснення особливостей організації географічного простору; визначення основних характеристик, процесів, історії і складу ландшафтної оболонки та її складових; аналіз складу і будови соціосфер на різних просторово-часових масштабах; знання цілей сталого розвитку та можливостей своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні; базові уявлення про територіальну організацію суспільства, концепції територіальних структур; аналіз різних аспектів територіальної організації життєдіяльності суспільства.

- розуміння теоретичних основ формування та реалізації функцій соціальної географії як результату відображення нового соціального запиту суспільства; глобальні проблеми сучасного соціуму і можливості соціальної географії в їх вирішенні; особливості реалізації нових функцій соціальної географії, розуміти проблеми та завдання науки на сучасному етапі розвитку людства; закономірності появи, становлення та розвитку світової соціальної географії як науки про дослідження територіальних відмінностей соціального розвитку; основні етапи історичного розвитку світової та вітчизняної соціально-географічної думки; розвиток основних наукових шкіл соціальної географії в світі та в Україні; про еволюцію просторових процесів і форм організації життя людей та їх регіональних відмінностей; територіально-часові особливості формування менталітету соціуму в аспекті досліджень соціальної географії; глобальні соціальні проблеми людства та можливості соціальної географії досліджувати ці процеси в аспекті подолання глобальних проблем цивілізації та переходу до стійкого розвитку; зміст соціальних та соціально-географічних теорій, питань методології, методики та технології загальних та прикладних соціальних, соціально-географічних досліджень; методи інформаційного забезпечення соціально-географічних досліджень та методи аналізу емпіричних даних соціально-географічних досліджень; особливості формування глобального та регіональних соціумів, зокрема, відтворення населення і трудових ресурсів, особливостей територіальних спільнот людей та їх просторової організації, поведінки; особливості розвитку соціально-географічного процесу в Україні; особливості формування менталітету українського соціуму як основи переходу суспільства до стійкого розвитку; методику соціально-географічного дослідження менталітету соціуму;

- вміння аналізувати та досліджувати глобальні соціальні проблеми суспільства; розробляти структурні схеми управління соціально-географічним процесом через реалізацію нових функцій соціальної географії, пояснювати основні теоретичні аспекти соціальної географії, її завдання у зв'язку з новим соціальним запитом; пояснювати виникнення,

становлення та розвиток соціальної географії, бачити взаємозв'язок соціальної географії з іншими суспільно-географічними та природничими науками; аналізувати соціально-географічні особливості просторових процесів та форм організації життєдіяльності сучасного соціуму; аналізувати особливості соціогеосистем як основних об'єктів дослідження соціальної географії; складати математичні моделі розвитку соціально-географічного процесу; використовувати на практиці результати емпіричних соціологічних досліджень; користуватися методами інформаційного забезпечення та методами аналізу емпіричних даних в соціально-географічних дослідженнях; аналізувати особливості соціально-демографічного розвитку суспільства; складати програми соціально-демографічних досліджень; застосовувати загальнонаукові та спеціальні методи дослідження соціально-географічного процесу в Україні; складати програми зазначених досліджень.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретико-методологічні основи соціальної географії

Тема 1.1. Соціальна географія як наука: поняттєвий апарат, об'єктно-предметне поле, структура, місце в системі наук, функції, завдання, напрями досліджень, прикладне значення. Місце та значення соціальної географії серед інших географічних наук. Структура соціальної географії. Поняттєво-термінологічний апарат соціальної географії. Основні групи понять соціальної географії: загальні, загальнонаукові поняття, поняття родинних наук та специфічні поняття. Об'єкт і предмет дослідження соціальної географії. Структура предмету соціальної географії. Визначення науки соціальної географії. Уточнення об'єкта та предмета соціальної географії в сучасних умовах.

Функції соціальної географії, їх розширення як основа розвитку науки, розширення її предметно-об'єктної області. Дослідження нових функцій соціальної географії та їх роль та завдання в соціально-географічних дослідженнях. Модель реалізації функцій соціальної географії. Необхідність формування глобального інтегрального менталітету сучасного соціуму. Особливості формування менталітету українського соціуму як передумова переходу до стійкого розвитку. Система ноосферної орієнтації соціуму як необхідна складова еволюції соціально-географічного процесу. Реалізація теоретико-пізнавальної та ноосферно-світоглядної функцій соціальної географії. Завдання соціальної географії у відповідності до зростаючого соціального запиту. Проблеми розвитку сучасної соціальної географії.

Тема 1.2. Становлення та історія розвитку соціальної географії. Виникнення соціальної географії: її корені в світі наук про суспільство та Землю. Основні етапи формування соціальної географії в світі та колишньому СРСР. Розвиток соціальної географії в Україні, основні напрямки: антропогеографічний та економічний. Персоналії: Григорій Сковорода, Яков Ковельський, Павло Чубинський, Степан Рудницький, Костянтин Воблій, Володимир Кубійович, Олексій Діброва. Наукове товариство імені Тараса Шевченка. Соціально-географічні школи в Україні: основні напрямки досліджень. Персоналії. Сучасна західна соціальна географія. Основні соціально-географічні школи заходу: часова географія, географія сприйняття, географія розвитку, феміністична географія та ін. Персоналії. Робота Р. Дж. Джонстона "Географія і географи (Англо-американська соціальна географія після 1945 року)". Висновки до історії розвитку соціальної географії в світі та в Україні, перспективи розвитку науки.

Тема 1.3. Концепції соціального простору та соціального часу, соціально-географічного процесу та соціогеосистем. Еволюція уявлень про географічний «простір – час» і діалектика розвитку геосистем у «просторі – часі». Соціально-географічний простір: його властивості. Особливості соціального часу. Особливості просторової організації суспільства, рівні організації соціально-географічного простору. Поняття регіональної свідомості та менталітету соціуму. Просторові зони та території людини. Регіональна організація території.

Поняття про соціогеосистему як основний об'єкт дослідження соціальної географії. Принципова блок-схема соціогеосистеми. Поняття про соціально-географічний процес, його структуру. Модель соціально-географічного процесу. Управління соціально-географічним процесом. Стійкий розвиток як один із можливих станів соціально-географічного процесу.

Тема 1.4. Методи та організація соціально-географічних досліджень. Соціологічні підходи до вивчення соціально-географічних явищ та процесів. Види та типи соціально-географічних досліджень. Поняття соціально-географічного факту. Програма соціально-географічного дослідження. Методи інформаційного забезпечення соціально-географічних досліджень. Основні етапи соціально-географічних досліджень. Методи аналізу емпіричних даних соціально-географічних досліджень.

Розділ 2. Прикладні напрями дослідження соціальної географії

Тема 2.1. Географія соціально-демографічного розвитку, праці та міграційної поведінки населення Основні поняття демографічного розвитку. Концепції соціально-демографічного розвитку. Чинники соціально-демографічного розвитку. Сучасні тенденції динаміки населення. Демографічна політика.

Основні поняття географії праці та міграції населення. Концепції географії праці та міграційної поведінки населення. Ринок праці та його кон'юнктура. Міграція населення, соціальні особливості та наслідки. Чинники трудової діяльності та міграційної поведінки населення. Сучасні тенденції на ринку праці. Трудові міграції. Вимушені міграції

Тема 2.2. Соціальна географія міст та сільської місцевості. Основні поняття і сутність розселення. Соціальні аспекти розселення населення. Соціальні функції поселень. Особливості розселення населення в соціально-географічному просторі. Форми та чинники розселення. Міське та сільське розселення. Класифікація поселень. Концепції соціальної географії міст Поняття агломерації та їх соціально-географічні особливості. Урбанізація як соціально-географічний процес. Основні етапи урбанізації. Еволюція урбанізації. Основні тенденції та перспективи розвитку урбанізації. Соціально-географічні особливості та проблеми урбанізації в аспекті глобалізації. Світові міста. Креативні, розумні, зелені міста. Особливості процесу урбанізації в Україні. Формування світових міст.

Тема 2.3. Соціально-гуманістичні напрями географічних досліджень. Географія культури, освіти, охорони здоров'я, дозвілля та соціальних негараздів. Основні поняття географії культури. Концепції географії культури. Географія мов. Географія релігії. Сакральна географія. Географія освіти і науки. Географія інтелектуального потенціалу. Медична географія. Географія захворюваності населення. Географія відпочинку та розваг. Географія соціальних негараздів. Гуманістична географія. Регіональна свідомість та менталітет соціуму. Регіональна ідентичність. Просторова пам'ять. Поведінкова географія. Перцепційна географія. Часова географія. Феміністична географія. Гендерна географія.

Тема 2.4. Географія рівня та якості життя населення. Безпека життєдіяльності населення Якість населення. Відтворювальний потенціал. Діяльнісний потенціал. Система соціального управління відтворенням населення. Індекс якості населення. Євгеніка та євгенічні рухи. Поняття, засновники, цілі та перспективи напрямку. Рівень та якість життя населення. Система індикаторів. Безпека життєдіяльності населення. Національна та регіональна безпека. Соціальна, демографічна, економічна, продовольча, природно-техногенна, інформаційна безпека. Соціально-демографічні особливості та проблеми України. Соціально-демографічна політика України. Індикатори соціального розвитку. Географія добробуту населення. Географія бідності. Географія якості життя населення. Соціальне відторгнення. Соціально-просторова нерівність

Тема 2.5. Стратегії соціального розвитку території. Основні поняття і сутність соціальних негараздів як соціальної властивості території. Особливості виникнення і розповсюдження соціальних негараздів, таких як злочинність, бідність, алкоголізм, захворюваність населення, безробіття. Поняття соціального спокою та територіальної соціальної справедливості. Особливості формування менталітету українського соціуму як основи виживання в умовах глобалізації та переходу до стійкого розвитку. Загальні особливості і проблеми регіонального розвитку в Україні. Цілі розвитку тисячоліття. Регулювання соціального розвитку в світі. Управління соціальним розвитком. Програми соціального розвитку території.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма навчання						заочна форма навчання					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретико-методологічні основи соціальної географії.												
Тема 1.1. Соціальна географія як наука	14	2	2			10	9	1				8
Тема 1.2. Становлення та історія розвитку соціальної географії	14	2	2			10	9	1				8
Тема 1.3. Концепції соціального простору та часу, соціально-географічного процесу та соціогеосистем	16	2	4			10	11	2	1			8
Тема 1.4. Методи та організація соціально-географічних досліджень	16	2	4			10	11	2	1			8
Разом за розділом 1	60	8	12			40	40	6	2			32
Розділ 2. Прикладні напрями дослідження соціальної географії												
Тема 2.1. Географія демографічного розвитку, праці та міграційної поведінки	16	2	4			10	10	1	1			8
Тема 2.2. Соціальна географія міст та сільської місцевості.	16	2	4			10	10	1	1			8
Тема 2.3. Соціально-гуманістичні напрями географічних досліджень.	16	2	4			10	11	2	1			8
Тема 2.4. Географія рівня та якості життя населення. Безпека життєдіяльності	16	2	4			10	11	2	1			8
Тема 2.5 Стратегії соціального розвитку території	26	4	2			20	10	2				8
Разом за розділом 2	90	12	18			50	52	8	4			40
Усього годин	150	20	30			100	90	12	6			72

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Об'єктно-предметне поле соціальної географії, її структура та місце в системі наук. Функції та завдання соціальної географії, прикладне значення.	2
2	Виникнення і розвиток соціальної географії як науки	2
3	Теоретичні аспекти соціальної географії. Соціально-просторові концепції	4
4	Методи та організація соціально-географічних досліджень	4
5	Географія населення, демографічна, економічна та міграційна поведінка населення.	4
6	Географія розселення населення та екістична політика. Географія міст. Географія сільської місцевості	4
7	Соціально-гуманістичні напрями географічних досліджень	2
8	Географія соціального розвитку, індикатори соціального розвитку	2
9	Географія соціальних негараздів. Безпека життєдіяльності населення.	2
10	Якість життя населення. Регіональний людський розвиток. Управління розвитком територій.	4
	Разом	30

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Опрацювання теми: Соціальна географія як наука: поняттєвий апарат, об'єктно-предметне поле, структура, місце в системі наук, функції, завдання, напрями досліджень, прикладне значення: <ul style="list-style-type: none"> - Зародження соціальної географії. - Значення Великих географічних відкритті для соціальної географії. - Розвиток соціальної географії в комуністичний та посткомуністичний період на пострадянському просторі. - Розвиток західної соціальної географії. - Персоналії в соціальній географії. - Місце соціальної географії в системі наук, в тому числі – географічних, за різними авторами (Е. Б. Алаєвим, М. Т. Агафоновим, У. І. Мересте і С.Я. Ниммик, М. Д. Пістуном, О. І. Шаблієм, Я. Б. Олійником і А. В. Степаненком, Л. Т. Шевчук, Л. М. Немець) Опитування в рамках практичного заняття	10
2	Опрацювання теми: Становлення та історія розвитку соціальної географії <ul style="list-style-type: none"> - Розвиток соціальної географії в сучасній Україні. 	10

	<ul style="list-style-type: none"> - Степан Рудницький як основоположник соціальної географії України, аналіз його праць і життєдіяльності. - Соціальна географія СРСР: проблеми і перспективи розвитку. - Сучасна західна соціальна географія. - Роль видатних українських учених у розвитку соціальної географії в Україні. - Наукові напрями і школи в соціології та їх зв'язок з соціальною географією. - Роль видатних закордонних учених-соціологів у розвитку соціальної географії. - Робота Джонстона Р. Дж. «География и географы» про розвиток англо-американської соціальної географії після 1945 р. <p>Опитування в рамках практичного заняття</p>	
3	<p>Опрацювання теми: Концепції соціального простору та соціального часу, соціально-географічного процесу та соціогеосистем</p> <ul style="list-style-type: none"> - Філософське, математичне, фізичне та природниче розуміння парної дефініції «простір-час». - Аналіз перших уявлень про простір-час. - Поняття про соціогеосистему. Її структура, властивості, функціональні підсистеми, типи обміну речовиною, інформацією та енергією. - Поняття просторової організації суспільства, дефініція парної категорії «центр-периферія». - Проблема дослідження «простору-часу». Витоки дослідження цієї проблеми, її роль для соціально-географічних досліджень. - Робота А. Геттнера «География. Ее история, сущность и методы». Роботи К. Ріхтера, а також українських учених О. Г. Топчієва, В. Бокова, М. Д. Пістуна про особливості дослідження «простору-часу» в географії. Дати аналіз зазначеним дослідженням. - Поняття простору, географічного простору та соціально-географічного простору, їх властивості та параметри. - Поняття соціального простору, його відмінності від географічного простору. Еволюція соціального простору, проблеми цього явища. - Проблема дослідження часу в географії. Поняття про соціальний час та його вивчення в соціальній географії <p>Опитування в рамках практичного заняття</p>	10
4	<p>Опрацювання теми: Методи та організація соціально-географічних досліджень</p> <ul style="list-style-type: none"> - Класифікації методів дослідження. - Види гіпотез та три варіанта стратегічного плану дослідження. - Метод систематизація – різновиди та способи використання. - Статистичний метод обробки інформації, в тому числі – географічної. - Методи дослідження соціально-географічного процесу. - Якісні методи - Геоінформаційний метод дослідження. 	10

	<ul style="list-style-type: none"> - Застосування ГІС-технологій в соціально-географічних дослідженнях <p>Опитування в рамках практичного заняття</p>	
5	<p>Опрацювання теми: Географія соціально-демографічного розвитку, праці та міграційної поведінки населення</p> <ul style="list-style-type: none"> - Основні теорії та концепції населення. - Основні демографічні характеристики населення. - Демографічна поведінка - Концепція демографічного переходу - Види міграції - Моделі ринку праці - Структура зайнятості та проблема безробіття - Соціально-демографічна політика в країнах світу. - Міграційна політика в країнах світу. - Сучасні міграційні виклики. - Проблема біженців та переселенців <p>Опитування в рамках практичного заняття</p>	10
6	<p>Опрацювання теми: Соціальна географія міст та сільської місцевості</p> <ul style="list-style-type: none"> - Поняття розселення населення, поселення, системи поселень та розселень. - Основні світові форми розселення населення та приклади. - Урбанізаційні процеси (основні поняття, тенденції, особливості). - Концепції розселення населення: - Самоорганізація розселення: правило «ранг - розмір» Ципфа, теорія центральних місць В. Кристаллера, А. Леша, В.Ізарда. - Опорні каркаси розселення. - Інтегральна система розселення. - Концепція «глобального міста». - Концепція світових міст. - Моделі просторової організації території. - Концепція центр-периферії Дж.Фрідмана. <p>Опитування в рамках практичного заняття</p>	10
7	<p>Опрацювання теми: Соціально-гуманістичні напрями географічних досліджень. Географія культури, освіти, охорони здоров'я, дозвілля та соціальних негараздів.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Витоки, становлення, тенденції розвитку, об'єктно-предметна область, напрями дослідження сучасних галузей соціальної географії: - географія культури, - рекреаційна географія, - медична географія, - сакральна географія, - феміністична географія, - географія спорту, - географія сприйняття, - радикальна географія <p>Опитування в рамках практичного заняття</p>	10

8	Опрацювання теми: Географія рівня та якості життя населення. Безпека життєдіяльності населення <ul style="list-style-type: none"> - Співвідношення понять «рівень та якість життя» та «людський розвиток»: способи та критерії оцінки. - Якість та рівень життя населення. - Критерії та індикатори визначення. - Порівняння рівня людського розвитку у країнах світу. - Методика оцінки та особливості територіальної диференціації. - Безпека життєдіяльності. - Її критерії та трактування на законодавчому рівні. - Особливості забезпечення безпеки населення у різних країнах світу Опитування в рамках практичного заняття	10
9	Опрацювання теми: Стратегії соціального розвитку території <ul style="list-style-type: none"> - Стратегії соціального розвитку території у різних країнах світу Опитування в рамках практичного заняття	10
10	Підготовка контрольної роботи	10
Разом		100

6. Індивідуальне завдання

Не передбачено

7. Методи контролю

- Усне опитування (індивідуальне, комбіноване, фронтальне);
- Перевірка практичних робіт;
- Тестове опитування та письмовий контроль;

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Підсумкова (екзаменаційна) робота	Сума
Розділ 1				Розділ 2									
Т 1.1 ПЗ 1	Т 1.2 ПЗ 2	Т 1.3 ПЗ 3, 4	Т 1.4 ПЗ 5	Т 2.1 ПЗ 6,7,8	Т 2.2 ПЗ 9,10	Т 2.3 ПЗ 11,12,13	Т 2.4 ПЗ 14,15	Т 2.5 ПЗ 16,17		15	60	40	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5					

Т 1, Т 2, ... – теми розділів

ПЗ 1, ПЗ 2, ... – практичні заняття

Практичні заняття за темою – 5 бали:

- доповіді за темами, виконання завдань – 3 бали;
- відповіді на запитання – 1 бали,
- участь у дискусії – 1 бали.

Контрольна робота, передбачена навчальним планом – 15 балів:

- відповідь на запитання – 5 балів
- визначення понять – 3 бали
- розкриття сутності поставленого питання- 3 бали
- творче запитання – 4 бали

Підсумкова (екзаменаційна) робота – 40 балів:

- тестові завдання – 10 балів;
- завдання на розкриття сутності понять – 10 балів;
- практичні завдання – 10 балів;
- питання, що передбачають розгорнуті відповіді – 10 балів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	90 – 100
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

9. Рекомендована література:

1. Соціальна географія. Підручник / за ред. Л. Немець та К. Мезенцева. – Київ, 2019. – 304 с. <http://soc-econom-region.univer.kharkov.ua/wp-content/uploads/2017/07/Social-Geography.pdf>
2. Сегіда К. Ю. Основи соціальної географії: методичні рекомендації до аудиторної та самостійної роботи студентів бакалавріату третього курсу спеціальності 6.040104 Географія / К. Ю. Сегіда, К. О. Кравченко. – Харків, 2018. – 39 с. http://soc-econom-region.univer.kharkov.ua/wp-content/uploads/2017/07/ОСГ_практ_2018-1.pdf

Базова:

1. Алаев Э. Б. Социально-экономическая география: понятийно-терминологический словарь. – М.: Мысль, 1983. – 350 с.
2. Голиков А.П., Черванев И.Г., Трофимов А.М. Математические методы в географии. – Харьков, 1996. – 140 с.;
3. Голиков А.П., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Вступ до економічної і соціальної географії. – К. : Либідь, 1996. – С. 14-15.
4. Голубчик М.М., Макар С.В., Носонов А.М., Файбусович Э.Л. Социально-экономическая география: Учебник. – М. : Издательство «Юрайт», 2015. – 419 с.;
5. Грин М. Ф. Социальная география // Проблемы экономической географии и урбанизации. – М., 1973. – С. 22-26.
6. Долинин А. А. Социальная география – особая ветвь географии населения // Теоретические аспекты экономической географии. – Л.: 1975. – С. 53-61.
7. Замятин Д.Н. Гуманитарная география: Пространство и язык географических образов. – СПб., 2003. – 331 с.

8. Замятина Н.Ю., Митин И.И. Гуманистическая география / Большая российская энциклопедия. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://bigenc.ru/geography/text/1935459>
9. Людський розвиток в Україні: інноваційний вимір / За ред. Е.М.Лібанової. – К., 2008. – 383 с.
10. Максаковский В.П. Географическая картина мира. Кн. I: Общая характеристика мира. – М.: Дрофа, 2008. – 495 с
11. Немец Л. Н. Устойчивое развитие: социально-географические аспекты (на примере Украины): Монография. – Харьков: Факт, 2003. – 383 с.;
12. Немец Л. М., Олійник Я.Б., Немец К.А. Просторова організація соціально-географічних процесів в Україні: Монографія. – Х.: РВВ ХНУ, 2003. – 160 с.;
13. Немец Л. Теоретико-методологічні аспекти сучасної соціальної географії // Часопис соціально-економічної географії. – 2006. – Вип. 1. – С. 45–55.
14. Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Вступ до соціальної географії. – К., 2000. – 204 с.
15. Павлов С.В., Мезенцев К.В., Любіцева О.О. Географія релігії: Навчальний посібник. – К. : Артк, 1999. – 504 с.
16. Пістун М. Д. Основи теорії суспільної географії: Навчальний посібник. – К : Вища школа, 1996. – 231 с.
17. Пістун М.Д. Соціальна географія // Географічна енциклопедія України. – Т.3. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1993. – С. 220.
18. Райтвйр Т. Социогеография и региональная социология – два названия одной науки // Прикладные социально-географические исследования. – Тарту, 1984. – С. 15-19.
19. Регіональний людський розвиток : статистичний бюлетень / Відп. за вип. О. О. Кармазіна. – К. : Державна служба статистики України, 2017. – 66 с.
20. Родоман Б. Б. Введение в социальную географию: Курс лекций. – М., 1991.
21. Савоскул М. С. Социальная география // Социально-экономическая география: понятия и термины. Словарь-справочник / Отв. ред. А. П. Горкин. – Смоленск: Ойкумена, 2013. – С. 238-240.
22. Слепенков И.М., Аверин Ю.П. Основы теории социального управления. – М.: Инфра-М, 2007. – 302 с.
23. Соціальна безпека: теорія та українська практика: Монографія. За ред. І. Ф. Гнибіденка, А. М. Колота, В. В. Рогового. – К. : КНЕУ, 2006. – 292 с.
24. Соціально-економічна географія України: Навчальний посібник / За ред. О. І. Шаблія. – Львів: Світ, 2000. – 679 с.
25. Соціологія: терміни, поняття, персоналії. Навчальний словник-довідник. Укладачі: В.М. Піча, Ю.В. Піча, н.М. Хома та ін. – К., 2002. – 480 с.
26. Степаненко А. Онтологія соціальної географії як науки // Часопис соціально-економічної географії. – 2011. – Вип. 10 (1). – С. 5-18
27. Стрелецкий В.Н. Географическое пространство и культура: мировоззренческие установки и исследовательские парадигмы в культурной географии // Известия РАН. Серия географическая. – 2002. – № 4. – С.18-28.
28. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії: Підручник. – Одеса: Астропринт, 2009. – 544 с.;
29. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика: Навчальний посібник. – Одеса, 2005. – 632 с.;
30. Шаблій О.І. Основи суспільної географії: Підручник: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – С. 102;

31. Шевчук Л.Т. Соціальна географія: Навчальний посібник / Л. Т. Шевчук. – К. : Знання, 2007. – 349 с.
32. Del Casino JR. V. Social Geography: A Critical Introduction. – John Wiley & Sons, 2009. – 336 p
33. Del Casino JR. V.J., Thomas M., Cloke P. Panelli R. (Eds). A Companion to Social Geography. – John Wiley & Sons, 2011. – 568 p.
34. Smith S.J., Pain R., Marston S.A., Jones J.P. (Eds.) The SAGE Handbook of Social Geographies. – London: SAGE Publications, 2010. – 614 p.
35. Smith S.J., Pain R., Marston S.A., Jones J.P. Introduction: Situating Social Geography // The SAGE Handbook of Social Geographies. – London: SAGE Publications, 2010. – P. 1-39;
36. Social geography // The dictionary of human geography / D. Gregory, R. Johnston, G. Pratt, M. J. Watts and S. Whatmore (Eds.). – Wiley-Blackwell, 2009. – P. 692–694.

Допоміжна:

1. Гладкий Ю.Н. Гуманитарная география: понятийный статус и институционализация // Гуманитарный вектор. – 2014. – № 2 (38). – С. 158-164;
2. Голд Дж. Психология и география: Основы поведенческой географии: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1990. – 304 с.
3. Гродзинський М.Д. Безрегіональність // Київський географічний щорічник. – 2004. – Вип. 3. – С. 138-146.
4. Губський Б. В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення. – К. : Укрархбудінформ, 2001. – 121 с.
5. Гукалова І.В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація : монографія. – К.: ДП «Друкарня МВС України», 2009. – 174 с.
6. Гуцуляк В.М. Медична географія: Екологічний аспект: Навчальний посібник. – Чернівці: Рута, 2008. – 132 с.
7. Джонстон Р.Дж. География и географы: Очерк развития англо-американской социальной географии после 1945 г. – М., 1987. – 368 с.
8. Дружинин А.Г. Теоретические основы географии культуры: Монография. – Ростов-на-Дону: Изд-во СКНЦВШ, 1999. – 151 с.
9. Замятина Н.Ю., Митин И.И. Гуманистическая география / Большая российская энциклопедия. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bigenc.ru/geography/text/1935459>;
10. Лібанова Е.М. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу: Монографія. – К.: КНЕУ, 2008. – 328 с.
11. Лібанова Е.М. Ринок праці: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 224 с.
12. Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева Н.І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність і поляризація: Монографія – К.: ДП «Прінтсервіс», 2014. – 160 с.
13. Мересте У.И., Ныммик С.Я. Современная география: вопросы теории – М. : Мысль, 1984. – 293 с.
14. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29. 10. 2013 р. № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm
15. Нагорна Л.П. Регіональна ідентичність: український контекст. – К.: ПІЕНД імені І.Ф.Кураса НАН України, 2008. – 405 с.

16. Немец К.А. Информационное взаимодействие социальных и природных систем. – Х.: Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2005. – 428 с.;
17. Немец К.А. Просторовий аналіз у суспільній географії: нові підходи, методи, моделі: Монографія. – Харків: ХНУ, 2013. – 225 с.;
18. Немец Л.М., Немец К.А. Необхідність розширення функцій соціальної географії – нагальна потреба часу // Наукові пошуки географічної громадськості: минуле, сьогодення, майбуття. – Луганськ: Вид-во «ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – С. 37-42.
19. Новая философская энциклопедия. – Электронная библиотека ИФ РАН, 2001. [Электронный документ]. – Режим доступа: <https://iphlib.ru/greenstone3/library/collection/newphilenc/document/HASHad66b85a4897af25e87aad>
20. Ныммик С. Социогеография в системе общественно-географических наук // Прикладные социально-географические исследования. – Тарту, 1984. – С. 12.
21. Покляцький С.А. Умови життя населення великих міст України: суспільно-географічне дослідження. – К.: Наукова думка, 2016. – 184 с.
22. Саушкин Ю. Г. Аспекты советской социальной географии // Вопросы географии. – 1980. – № 115. – С. 17-24.
23. Столбов В.А., Шарыгин М.Д. Поведенческая география. – Пермь, 2009. – 354 с.
24. Стратегія подолання бідності: Указ Президента України від 15 серп. 2001 року, №637/2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov>.
25. Устойчивое человеческое развитие и Цели развития тысячелетия: учебный курс [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.humandevlopment.uz/ru/courses/detail.php?COURSE_ID=1&INDEX=Y
26. Цілі Розвитку Тисячоліття. Україна. Національна доповідь. – К., 2015. – 124 с.
27. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь. – К.: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2017. – 174 с.
28. Энциклопедия социологии. 2009 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://dic.academic.ru/dic.nsf/socio/ГЕОГРАФИЯ>
29. Яворська В. В. Регіональні геодемографічні процеси в Україні: Монографія. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2013. – 384 с.
30. Cultural Geography. A Critical Dictionary of Key Concepts / Edited by D. Atkinson, P. Jackson, D. Sibley, N. Washbourne. – London, I.B.Tauris & Co Ltd, 2005. – 222 p.
31. Gregory D. Humanistic geography // The Dictionary of Human Geography. – London: Willey-Blackwell Publishing, 1986. – P. 207;
32. Browne K. Gender and Geography // Encyclopaedia of Human Geography / Edited by B. Warf. – SAGE Publications Ltd, 2006. – P. 157–178.
33. Kearns R., Collins D. Health geography // A companion to health and medical geography / Ed. by T. Brown, S. McLafferty, G. Moon. – Blackwell Publishing Ltd., 2010. – P. 15-32.
34. Knox P., Pinch S. Urban Social Geography. – Harlow: Pearson Education Ltd, 2010. – 373 p.
35. Ley D. Social Geography // The Dictionary of Human Geography / Ed. by D. Gregory, R. Jonston, G. Pratt, M. Watts, S. Whatmore. – Oxford: Wiley-Blackwell, 2009. – P. 692-694;
36. Mayer J. Medical Geography // A companion to health and medical geography / Ed. by T. Brown, S. McLafferty, G. Moon. – Blackwell Publishing Ltd, 2010. – P. 33 54.
37. Panelli R. Social Geography // Encyclopedia of Human Geography / Ed. B. Warf. – London: SAGE Publications, 2006. – P. 430-434;
38. Pitzl G.R. Social Geography // Encyclopedia of Human Geography. – Greenwood Publishing, 2004. – P. 231-232.

39. Pratt G. Feminist geographies // The Dictionary of Human Geography / Edited by D. Gregory, R. Johnston, G. Pratt, M. J. Watts, and S. Whatmore. – Blackwell Publishing Ltd, 2009. – P. 244–248.

40. Sharp J. Humanistic geography // The Dictionary of Human Geography / Edited by D. Gregory, R. Johnston, G. Pratt, M. J. Watts and S. Whatmore. – 2009. – P. 356-358

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

2. Офіційний сайт Організації Об'єднаних націй [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/ru/index.html>

3. Всеукраїнський перепис населення: Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/MULT/Database/Census/databasetree_uk.asp; Ethnologue: Languages of the World. – Режим доступу: <https://www.ethnologue.com/country/UA>

4. Seamon D., Lundberg A. Humanistic geography // International Encyclopedia of Geography: People, the Earth, Environment and Technology [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/9781118786352.wbieg0412>

5. Social geography [Електронний ресурс] // GeoDZ the earth encyclopedia. – Режим доступу : <http://www.geodz.com/eng/d/social-geography/social-geography.htm>

6. Social Geography: Definition & Study [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.yourarticlelibrary.com/social-geography/social-geography-definition-study/42831>

7. Human Development Reports 1990-2015. – New York: United Nations Development Programme. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://hdr.undp.org/en/global-reports>